

ਦਿਲ ਤਕ ਜਾਣਾ

(5:21-48)

ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਪਾਪ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਾਰਜ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (12:35; 15:18-20)। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮਗਰ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁੰਠੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਆਇਤ 20 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਿਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਪਹਾੜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਭਾਗ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੇਵੇਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਯਿਸੂ ਨੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਅਸਲ ਮੰਸ਼ਾ ਵਿਚ ਛੇ ਫ਼ਰਕ ਦੱਸੇ। ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ (5:21-26), ਵਿਭਚਾਰ (5:27-30), ਤਲਾਕ (5:31, 32), ਸਹੁੰ ਖਾਣ (5:33-37), ਬਦਲਾ ਲੈਣ (5:38-42), ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਲਈ ਪਿਆਰ (5:43-48) ਤੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਲੋਕ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ (5:21-26)

²¹ ‘‘ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਖੂਨ ਨਾ ਕਰ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਖੂਨ ਕਰੇ ਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ²²ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਹਰੇਕ ਜੋ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗਾਲ ਦੇਵੇ ਉਹ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕਰੇ ‘ਮੂਰਖਾ’ ਉਹ ਅਗਨ ਦੇ ਨਰਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ²³ਜੇ ਤੂੰ ਜਗਵੇਈ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲੱਗੇਂ ਅਰ ਉੱਥੇ ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਵੇ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਖੋਟ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ²⁴ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਆਪਣੀ ਭੇਟ ਜਗਵੇਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰ। ਪਿੱਛੋਂ ਆਣ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾ ²⁵ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁੱਦਈ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੈਂ ਛੇਤੀ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਮਤੇ ਮੁੱਦਈ ਤੈਨੂੰ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਤੈਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇ ਅਤੇ ਤੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਂ ²⁶ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਕੋਢੀ ਕੋਢੀ ਨਾ ਭਰ ਦੇਵੇਂ ਉੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਬਿਧ ਨਾ ਛੁੱਟੇਂਗਾ।’’

ਆਇਤ 21. ਯਿਸੂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ਰਕ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ‘‘ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ’’ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਰਕਾਂ

ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ‘‘ਲਿਖਿਆ ਹੈ’’ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਤ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਹਨੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦਿਆਂ ‘‘ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ’’ (NIV) ਵਾਕਅੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕੀਤੀ (5:27, 33, 38, 43)। 5:31 ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਨੂੰ ‘‘ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ’’ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ।

ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦਿਆਂ ‘‘ਰੱਬੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਯੰਤਰ ਸੀ।’’¹ ਉਹ ਰੱਬੀਆਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਅਰਥ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਗੁਰੂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯਿਸੂ ‘‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਵਾਲੇ ਵਾਂਗੂ’’ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਸੀ (7:29)। ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕਿ ‘‘ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ’’ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

‘‘ਪੁਰਾਣੇ’’ ਗੁਰੂ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ‘‘‘ਖੂਨ ਨਾ ਕਰ’ ਅਤੇ ‘ਜੋ ਕੋਈ ਖੂਨ ਕਰੇ ਸੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ’’ ਯਿਸੂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਵਾਲਾ ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ (ਕੁਚ 20:13; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 5:17), ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਲੋਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ। ਦੂਜਾ ਹਵਾਲਾ ਯਹੂਦੀ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਖੂਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ‘‘ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ’’ (NIV) ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 16:18; 17:8-13)। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਖੂਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ (ਕੁਚ 21:12; 24:21; ਗਿਣਤੀ 35:16-21, 30, 31)।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਸ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਹੁਕਮ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਕ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਧਰਮੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾਪਸੰਦ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਨਾ ਲੈਣ ਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਾਤਲ ਸੋਚ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਮੈਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।’’

ਆਇਤ 22. ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਟ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਹਰੇਕ ਜੋ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ।’’ ਕਤਲ ਦੇ ਪਾਪ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਸਮਾਨੀ ਕਾਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ: ‘‘ਹਰ ਕੋਈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਖੂਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਭਈ ਕਿਸੇ ਖੂਨੀ ਵਿਚ ਸਦੀਪਕ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ’’ (1 ਯੂਹੰਨਾ 3:15)।

‘‘ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ’’ (ਵੇਖੋ KJV) ਵਾਕਅੰਸ਼ ਕੁਝ ਯੂਨਾਨੀ ਹੱਥਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਕ੍ਰੋਧ’’ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਕਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਚਨ ਵਿਚ ਇਹ ਜੋੜ ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ਖ਼ਤ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਰਮ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਫ਼ਰਕ ਵਿਚ ਇਹਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਸਫ਼ਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *thumos* ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਉਹ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਕਦਮ ਭੜਕ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ। ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ *orgē* ਉਹ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦੇਰ ਤਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਅਸਲ ਜਾਂ ਕਾਲਪਨਿਕ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਤੇ ਇਲਾਜ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਇਸ ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਭੁੱਲੇਗੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਬਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ (ਯਾਕੂਬ 1:20)। ਇਸ ਨੂੰ ‘ਕੋਪ, ਕ੍ਰੋਧ, ਬਦੀ’ ਨਾਲ ਟਾਲ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3:8)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਸੌਣ ਲਈ ਬਿਸਤਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤਕ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ (ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:26)।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗਾਲ ਦੇਵੇ ਉਹ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਕਰੇ ‘ਮੂਰਖ’ ਉਹ ਅਗਨ ਦੇ ਨਰਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ।’ ਉਸ ਨੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਵੇ। 2 ਰਾਜਿਆਂ 2:23, 24 ਵਿਚ ਅਲੀਸ਼ਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਲੈਂਦਿਆਂ ਡੋਨਲਡ ਏ. ਹੈਗਨਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਕਰਕੇ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਂਅ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲ ਸੀ।’² ਮਾਈਕਲ ਜੇ. ਵਿਲਕਿੰਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ‘ਨਾਂਅ ਲੈਣਾ ਯਹੂਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਹੱਤਵ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿੱਕਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।’³

‘ਰਾਕਾ’ (KJV; NIV) ਇਕ ਅਰਾਮੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਹੀ ਸਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ‘ਰਾਕਾ’ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ‘ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ’ (NASB), ‘ਬੇਵਕੂਫ਼’ (ਫ਼ਿਲਿੱਪਸ) ਅਤੇ ‘ਬਿਨਾਂ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਮੂਰਖ’ (AB) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੌਨ ਲਾਈਟਫੁਟ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਰਾਕਾ ਬੇਹੱਦ ਨਫ਼ਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।’ ‘ਜੇ ਇਬਰਾਨੀ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਆਮ ਸੀ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸੀ।’ ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਬਲਕਿ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਵੀ ਘਮੰਡ ਭਰੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਸਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਨਾ, ਮਸੀਹ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੋਣ ਜਿੰਨਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਯਾਕੂਬ 3:8–10; 1 ਯੂਹੰਨਾ 4:20)। ਯਕੀਨਨ ਹੀ ‘ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ’ ਆਪਣੇ ‘ਵਿਚਾਰਾਂ’ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਬਣਦੇ ਹਨ’ ਦੇ ਦੇਣਾ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਲਈ ‘ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ’ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।⁴

‘ਮੂਰਖਾ’ ਲਈ ਸ਼ਬਦ (*mōros*) ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ‘*moron*’ (‘ਮੰਦ ਬੁੱਧੀ’) ਨਿੱਕਲਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਵਾਲਾ’ ਜਾਂ ‘ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਕਾਰ’ ਭਾਵ ਬੇਦੀਨ, ਬਦਮਾਸ਼। ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਉੱਤੇ ਕਲੰਕ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਨਾਂਅ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ, ਅਨੈਤਿਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਨਾਂਅ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਵਧਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। (1) ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ‘ਅਦਾਲਤ’ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ‘ਨਿਆਂ’ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ (NIV)। ਕਤਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਇਤ 21 ਵਿਚ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਖ਼ਿਰ ਕ੍ਰੋਧ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ‘ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਨਿਆਂ’ ਹੈ।⁵

(2) 'ਰਾਕਾ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, 'ਮਹਾਸਭਾ' ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (10: 17; ਮਰਕੁਸ 13: 9), ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਯਹੂਦੀ ਸਭਾ ਜਾਂ ਸੈਨੇਟੋਰੀਅਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯਾਜਕਾਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਸਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

(3) 'ਮੂਰਖਾ' (*mōros*) ਸ਼ਬਦ 'ਅਗਨ ਦੇ ਨਰਕ' ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਿਆਂ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਸੀ। 'ਨਰਕ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਗੇਹੰਨਾ' ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੇਹੰਨਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹਿੰਨੋਮ ਦੀ ਘਾਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਘਿਰਣਾਯੋਗ ਥਾਂ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਮੋਲੋਕ ਅੱਗੇ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਘਿਨੌਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ (2 ਇਤਿਹਾਸ 28: 3; 33: 6; ਯਿਰਮਿਯਾਹ 32: 35)। ਯੋਸ਼ੀਯਾਹ ਰਾਜਾ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (2 ਰਾਜਿਆਂ 23: 10), ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਿਰਮਿਯਾਹ ਨੇ ਨਬੂਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ 'ਕਤਲ ਦੀ ਘਾਟੀ' ਦਾ ਥਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬੁਲ ਦੇ ਲੋਕ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣਗੇ (ਯਿਰਮਿਯਾਹ 7: 31-33; 19: 6)। ਹਿੰਨੋਮ ਦੀ ਘਾਟੀ ਬਦਬੂਦਾਰ ਥਾਂ ਭਾਵ ਕੂੜੇ ਦਾ ਢੇਰ ਬਣ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਬੇਕਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।⁷

ਦੋਹਾਂ ਨੇਮਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ ਥਾਂ ਅਨੰਤ, ਅੱਗ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਾਲਾ ਨਰਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਿੰਨੋਮ ਦੀ ਘਾਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਦੀ ਗੱਲ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ: ਹੋਲੇਕ ਫ਼ਿਰਕੇ ਵਿਚ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੂੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅੱਗ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਵਚਨ ਜਿਹੜੇ ਅੱਗ ਦੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਯਸਾਯਾਹ 30: 33; 33: 14; 66: 24)।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਖ਼ਰੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ 'ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਕਲੀ ਚੇਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਅਨਾਦੀ ਕਾਲ ਵਿਚ ਉਹੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ।'⁸

ਆਇਤਾਂ 23, 24. ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦੋ ਪਰਸੰਗਿਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਪਰਸੰਗਿਕਤਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਬੰਦਗੀ ਲਈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਸੇ ਭਰਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕਦਮ ਹੀ ਚੁੱਕਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਠੋਕਰ ਖੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਮੱਤੀ 18: 15-17 ਵਿਚ ਇਹ ਠੋਕਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨਾ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਿਸੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਭੇਟ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਉਹ ਨਿਯਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਪਾਪੀ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਵਿਚਲੇ ਟੁੱਟੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦਾ ਸੀ। ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਇਬਰਾਨੀਆਂ 10: 1-4), ਪਰ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਪਛਤਾਵਾ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਸੁਧਾਰਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਇਹ

ਸਾਫ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰਵਾਇਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

ਆਪਣੀ ਭੇਟ ਜਗਵੇਦੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਤਿਕਥਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ‘‘ਬੇਸ਼ੱਕ ਵੇਦੀ ਦੇ ਮਸ਼ਰੂਫ਼ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਸੱਖਣੀਆਂ, ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬੱਕਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ!’’⁹ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਭਰਾ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਯਹੂਦੀ ਰੀਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਦਾ ਦਿਨ ਹਰਜਾਨਾ ਭਰਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਦ ਜੇ ਉਹ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਭ ਇੱਛਾ ਵਿਚ ਤੋਂ ਮੰਗੇ।’’¹⁰ ਇਕ ਆਰੰਭਿਕ ਮਸੀਹੀ ਲੇਖ ਦਾ ਡਿਡੇਕ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ‘‘ਜਦ ਕੋਈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ [ਸਭਾ ਵਿਚ] ਨਾ ਮਿਲੇ ਜਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਲੂਕਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।’’¹¹

ਆਇਤਾਂ 25, 26. ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਵਿਚ ਉਹ ਹਾਲਤ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਪੱਖ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਪਟਾ ਲਵੇ, ‘‘ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁੱਦਈ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੈਂ ਛੇਤੀ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰ।’’ ਸਖਿਤੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਮੇਲ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਾ ਵਿਗੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਮੁੱਦਈ [ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ] ਹਾਕਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਏਗਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਭ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਹਾਕਮ’’ ਅਤੇ ‘‘ਸਰਦਾਰ’’ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 16: 18)। ਸਿਪਾਹੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਲੀ ਹੈ: ‘‘ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੂੰ ਕੌਡੀ ਕੌਡੀ ਨਾ ਭਰ ਦੇਵੇਂ ਉੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਬਿਧ ਨਾ ਛੁੱਟੇਗਾ।’’ ‘‘ਕੌਡੀ’’ (kodrantēs) ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਰੋਮੀ ਸਿੱਕੇ ਕੁਆਡਰਨਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਧਵਾ ਦੀਆਂ ‘‘ਦੋ ਦਮੜੀਆਂ’’ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 12: 42; KJV)। ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੈਦ ਦੀ ਗੱਲ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ (18: 34; ਲੂਕਾ 12: 57-59)। ਯਹੂਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕਰਜ਼ ਚੁਕਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸਾ ਚੁਕਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਚੁਕਾਉਣ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪਾਉਣਾ ਅਸਰਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।¹²

ਵਿਭਚਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ (5:27-30)

²⁷ ‘‘ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਭਈ ਤੂੰ ਜ਼ਨਾਹ ਨਾ ਕਰ। ²⁸ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਇੱਛਿਆ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤਦੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨੋਂ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ। ²⁹ਅਰ ਜੋ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਤੈਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ

ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁਟ ਦਿਹ ਕਿਉਂ ਜੇ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਹੋ ਭਲਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ।³⁰ ਅਤੇ ਜੇ ਤੇਰਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਤੈਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਹ ਕਿਉਂ ਜੇ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਹੋ ਭਲਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ।’

ਆਇਤ 27. ਯਿਸੂ ਨੇ ਯਹੂਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਹਮਾਈਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ‘ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਪਾਪ ਭਰਿਆ ਹੈ।’ ਉਸ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਤਵੇਂ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ‘‘ਤੂੰ ਜ਼ਨਾਹ ਨਾ ਕਰ’’ (ਕੁਚ 20: 14; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 5: 18)। ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਧੀਨ ਵਿਭਚਾਰ ਨੂੰ ਪਾਪ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਧੀਨ ਵੀ ਇਹ ਪਾਪ ਹੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਸਰੀਰਕ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 20: 10; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 22: 22), ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6: 9; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 21: 8; 22: 15)।

ਆਇਤ 28. ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਿਭਚਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ: ‘‘ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਇੱਛਿਆ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਦੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨੋਂ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ।’’ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੁਝ ਯਹੂਦੀ ਰੱਬੀ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪਾਪ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਪਰ ਵਾਸਨਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਵੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਨਾਹ ਜਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਾਪ ਹੈ।¹³

ਹੋਰ ਯਹੂਦੀ ਗੁਰੂ ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਉਵੇਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਬਾਅਦ ਦੇ ਇਕ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ‘‘ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੋ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਵਿਭਚਾਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਵਿਭਚਾਰੀ ਹੈ।’’¹⁴ ਇਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਅਪੋਕ੍ਰਿਫ਼ਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ: ‘‘ਸੋਹਣੀ ਔਰਤ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਹਟਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਸੁੰਦਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਨਿਹਾਰੋ। ਔਰਤ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਾਸਨਾ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਮੱਚ ਉੱਠਦੀ ਹੈ।’’¹⁵

ਹੋਰਨਾਂ ਸਭ ਪਾਪਾਂ ਵਾਂਗ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਮਦਿਆਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਾਮੀ ਨਜ਼ਰ ਕੰਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ‘‘ਬੁਰੀ ਇੱਛਿਆ’’ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਇਬਰਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਘੂਰਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮ ਨਾਲ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ, ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਿਚ, ਮਨ ਵਿਚ ਨਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ (ਵੇਖੋ 2 ਪਤਰਸ 2: 14; 1 ਯੂਹੰਨਾ 2: 16)। ਯਿਸੂ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਿਹਾਰਣ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ‘‘ਇੱਥੇ ਔਰਤ ਲਈ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਔਰਤ ਲਈ ਕਾਮ ਭਰੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।’’¹⁶

ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਜ਼ਨਾਹ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਦਾਊਦ ਦੇ ਬਥਸ਼ਬਾ ਨੂੰ ਨਹਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਮ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ (2 ਸਮੂਏਲ 11: 2-4)। ਨਿਰਦੋਸ਼ ਆਦਮੀ ਅਯੂਬ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਸੀ, ‘‘ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਆਰੀ ਉੱਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖ ਮਟਕਾਵਾਂ?’’ (ਅੱਯੂਬ 31: 1)। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਫੁਸਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾਵਾਦੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਢਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਰੱਖਿਆ (ਅੱਯੂਬ 31: 9-12)।

ਯਿਸੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਾਸਨਾ ਦਿਮਾਗੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਭਾਵ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ। ਸੈਕਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਦਾ ਦੇ ਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੇ ਪੂਰਣ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਇਤਾਂ 29, 30. ਪਾਪ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੇਂ ਹੀ ਮੁਕਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਨੀ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਦਿਮਾਗੀ ਜ਼ਨਾਹ ਜਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਜੇ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਅੱਖ ਤੈਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁੱਟ ਦੇ।’ ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਮਾਊਂਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਇਹ ਵਿਡੰਬਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ skandalon ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦਮੀ ਲਈ ਠੋਕਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ।’¹⁷

ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਓਰੀਗਨ (ਲਗਭਗ 185–254), ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੱਤੀ 19: 12 ਵਿਚ ਮਸੀਹ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਖੁਸਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ।¹⁸ ਪਰ ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਜਾਂ ਮੁਬਾਲਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 29 ਅਤੇ 30 ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਮੂਲੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਪਾਪ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣ। ਇਹ ਰੂਪਕ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਭਾਵਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਹੋਣ ਚੁਕਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।¹⁹

ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, ‘ਜੇ ਤੇਰਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਤੈਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਹ।’ ‘ਅੱਖ’ ਅਤੇ ‘ਹੱਥ’ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਅੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ‘ਸੱਜਾ’ ਹੀ ਹੈ। ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੱਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਇਹੀ ਖ਼ਾਸ ਇਲਾਜ ਅੱਖ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ: ‘ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਹੋ ਭਲਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ।’ ਮੱਤੀ 18: 8, 9 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹੀ ਗੱਲਾਂ ਆਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੱਖ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਬਲਕਿ ਪੈਰ ਵੀ ਮਿਲਾਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨਿਚੋੜ ਕੀਤਾ, ‘ਟੰਡਾ ਯਾ ਲੰਛਾ ਹੋ ਕੇ ਜੀਉਣ ਵਿਚ ਵੜਨਾ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਭਲਾ ਹੈ ਜੇ ਦੋ ਹੱਥ ਯਾ ਪੈਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੂੰ ਸਦੀਪਕ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ... ਕਾਣਾ ਹੋਕੇ ਜੀਉਣ ਵਿਚ ਵੜਨਾ ਤੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਭਲਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਅੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ।’ ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ‘ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਅਤਿਕਥਨੀ ਵਾਲੇ ਮੁਬਾਲਤੇ ਦਾ ਵੱਧ ਸੰਕੇਤ ਹੈ।’²⁰

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਾਪ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (15: 18–20)। ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹੈ, ਮੱਤੀ 5: 28 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਾਸਨਾ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤ ਉੱਤੇ ਬੁਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਵਾਸਨਾ ਜਾਂ ਕਾਮ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਪਾਪ ਦਾ ਵਜੂਦ ਮਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਵਾਸਨਾ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਯਿਸੂ

ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਵੇਂ ਦਾ ਉਵੇਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਖ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਹੱਥ ਕੱਟਣ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਣਾ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਿਮਾਗ ਹੀ ਤਾਂ ਅੱਖ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜਾਂ ਹੱਥ ਉਸ ਨੂੰ ਠੋਕਰ ਖੁਆਉਣ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਬੁਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਤਲਾਕ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ (5:31, 32)

31 ‘ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਭਈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ ਲਿਖ ਦੇਵੇ। 32 ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਤਿਆਗੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਸੋ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ।’

ਆਇਤ 31. ਤਲਾਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24: 1-4 ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

‘ਜਦ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਤੀਵੀਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹੇ ਅਤੇ ਐਉਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਦਯਾ ਦੀ ਭਾਗੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਏਸ ਲਈ ਭਈ ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਉਹ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਉਹ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਇਉਂ ਉਹ ਉਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇ। ਜਦ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੂਜਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਤੋਂ ਘਿਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਹ ਦੇ ਲਈ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਉਹ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ਅਥਵਾ ਜੇ ਦੂਜਾ ਮਨੁੱਖ ਜਿਸ ਉਹ ਨੂੰ ਵਿਆਹਿਆ ਸੀ ਮਰ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਉਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਾਲਕ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਏਹ ਯਹੋਵਾਹ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਇਕ ਘਿਣਾਉਣਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਉਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਖ ਵਿਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰਾਉ।’

ਇਹ ਪੈਰ੍ਹਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰਤ ਸਣੇ ਵਾਕ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਤੀਆਂ ਉਪਵਾਕ (‘ਜਦ’ ਵਾਲਾ ਭਾਗ) ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਆਇਤ ਉਪਸੰਹਾਰ ਵਾਕ (‘ਤਾਂ’ ਵਾਲਾ ਭਾਗ) ਹੈ।²¹ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਤਲਾਕ (ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ) ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤ ਜਿਸ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕ੍ਰਿਸਟੋਰਸ ਰਾਈਟ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ‘ਇਸ ਨਿਯਮ ਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚਾਰੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਛੁੱਟਬਾਲ ਵਰਗਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮਰਦਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਇੱਧਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਉੱਧਰ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।’²² ਇਸ ਵਚਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੂਸਾ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਸਖ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ (19:8)।

‘ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ ਲਿਖ ਦੇਵੇ’ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ

ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24: 1 ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ 19:7)।

‘‘ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ’’ ਨੂੰ ‘‘ਵੱਖਰੇ ਕਰਨ ਦਾ ਬਿਲ,’’ ‘‘ਕੱਢਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ,’’ ‘‘ਕਾਗਜ਼,’’ ‘‘ਬ੍ਰਹਮਾਸਤਰੀ ਦਾ ਕਾਗਜ਼’’ ਅਤੇ ‘‘ਛੱਡ ਦੇਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ’’ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।²³ ਤਲਾਕਨਾਮੇ ਦੀ ਰੀਤ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤੈਸ ਵਿਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵਿਭਚਾਰਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਛੂਟ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਹੱਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ²⁴ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ‘‘ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨਾਲ’’ (19:3), ਤਲਾਕਨਾਮਾ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਗੱਲੇ (ਅਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ) ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਦੁਆਏ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇਗਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਛੂਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ।²⁵

ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੱਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਵਿਚ ‘‘ਬੇਸ਼ਰਮੀ’’ ਮੂਲ ਵਿਚ ‘‘ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਨੰਗੇਜ਼,’’ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24: 1 ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੁਆਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਤੇ ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।²⁶ ਰੱਬੀ ਸ਼ਮਈ ਇਹ ਆਖਦਿਆਂ ਕਿ ‘‘ਬੇਸ਼ਰਮੀ’’ ਨਿਰਲੱਜ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪੱਖ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 20: 10-14; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 22:22)। ਰੱਬੀ ਹਿਲੇਲ ਇਹ ਆਖਦਿਆਂ ਕਿ ‘‘ਬੇਸ਼ਰਮੀ’’ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾਪਸੰਦ ਜਾਂ ਖਿਝਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਗੰਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ’’ ਵਧੇਰੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਸੀ।²⁷ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਮੀਦ ਹੈ ਹਿਲੇਲ ਦਾ ਉਦਾਰ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ।

ਆਇਤ 32. ਯਿਸੂ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰੀ ਭਾਵ ਤਲਾਕਨਾਮਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਪ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕਿਹਾ, ‘‘ਭਈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ... ਤਿਆਗੇ ਉਹ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਤਿਆਗੀ ਹੋਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਸੇ ਜ਼ਨਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ।’’ ‘‘ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਬੱਬ’’ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤੀ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸ਼ਮਈ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰੀਤ ਨਾਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਕਸਦ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਮੰਜ਼ਾ ਲਈ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਟਿਕਾਉਪਣ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਸੀ (ਉਤਪਤ 2: 18-25; ਮਲਾਕੀ 2: 13-16; ਮੱਤੀ 19: 4-6, 9)। ਹੈਗਨਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘‘ਰਾਜ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਮੂਲ ਸੁਭਾਅ ਬਾਗ-ਏ-ਅਦਨ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।’’²⁸ ਡਬਲਯੂ. ਐਫ਼. ਅਲਬ੍ਰਾਈਟ ਅਤੇ ਸੀ. ਐੱਸ. ਮੰਨ ਨੇ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨੇਮ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ

ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ:

ਯਿਸੂ ਜਿਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ ਵਿਆਹ ਦਾ ਨਿਯਮ ਭਾਵ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ। ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਇਸ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵਿਭਚਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਆਪ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਪਤਨੀ ਅਜੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।²⁹

ਯਿਸੂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਤਲਾਕਸ਼ੁਦਾ ਔਰਤ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਉਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਜੀਣਾ ਇਕੱਲੀ ਔਰਤ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ।

ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ‘‘ਹਰਾਮਕਾਰੀ ਤੋਂ ਛੁਟ’’ (ਵੇਖੋ 19:9) ਦੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਦਿੱਤਾ। ‘‘ਹਰਾਮਕਾਰੀ’’ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ *porneia* ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਫ਼ੋਰਨੀਕੋਸ਼ਨ’’ ਅਣਵਿਆਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਬੰਧ (KJV) ਅਤੇ ‘‘ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਬੇਵਫ਼ਾਈ’’ (NIV) ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਛਤਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਭਚਾਰ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੋਵੇ।³⁰ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਇਹ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਾਂ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਔਰਤ ਦੀ ਤੋਬਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਬੇਸ਼ਰਮ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।³¹

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਆਇਤਾਂ (19:1-12; ਮਰਕੁਸ 10:1-12; ਲੂਕਾ 16:18) ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਤਲਾਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੁਝ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ।

ਸਹੁਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ (5:33-37)

³³ ‘‘ਫਿਰ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਭਈ ਤੂੰ ਝੂਠੀ ਸਹੁ ਨਾ ਖਾਹ ਪਰ ਪੁਝੂ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੁਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ।³⁴ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਕਦੇ ਵੀ ਸਹੁ ਨਾ ਖਾਣੀ, ਨਾ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਣ ਹੈ।³⁵ ਅਤੇ ਨਾ ਧਰਤੀ ਦੀ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ।³⁶ ਅਤੇ ਨਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸਹੁ ਖਾਹ ਕਿਉਂ ਜੋ ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਲ ਨੂੰ ਧੌਲਾ ਯਾ ਕਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ³⁷ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਸੋ ਬਦੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।’’

ਆਇਤ 33. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਇਤ 21 ਵਿਚਲੇ ਫ਼ਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਸਹੁੰਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ: ‘ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਗਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।’ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: ‘ਬੂਠੀ ਸਹੁੰ ਨਾ ਖਾਹ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ।’ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਨਤ ਅਤੇ ਸੌਂਹ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਪਰ ਨਿਰੀਆਂ ਬੂਠੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਹੁੰ ਖ਼ਾਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਖਾਧੀ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਕੂਚ 22: 10-13; ਗਿਣਤੀ 5: 16-22)। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਵਿਚ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਨਾਲੋਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਾਂਅ ਵਿਚ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 6: 13, 14; 10:20)। ਪਰ ਬੂਠੀਆਂ ਮੰਨਤਾਂ ਅਤੇ ਸਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜੋ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਨਾਂਅ ਬੇਫ਼ਾਇਦਾ ਲੈਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਤੀਜੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ (ਕੂਚ 20:7, 16; ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:11, 12; ਗਿਣਤੀ 30:2; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 5:11; 19:15-20; 23:21-23)।

ਆਇਤਾਂ 34, 35. ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ: ‘ਬੂਠੀ ਸਹੁੰ ਨਾ ਖਾਹ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ।’ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਨਾਂਅ ਬੇਫ਼ਾਇਦਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਅਤੇ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਦੀ ਹੈਕਲ ਦੀ, ਹੈਕਲ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੀ, ਵੇਦੀ ਦੀ, ਵੇਦੀ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ, ਵੇਦੀ ਦੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਂਦੇ ਸਨ।³² ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਮੱਤੀ 23:16-22 ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹੈਕਲ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜਾਂ ਵੇਦੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਹੈਕਲ ਦੀ ਅਤੇ ਵੇਦੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਹੁੰ ਤੋਂ ਛੂਟ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਖ਼ੁਦਾ (‘ਅਦੋਨਾਏ,’ ‘ਯਾਹਵੇਹ,’ ‘ਸਰਵਸ਼ਕਤੀਮਾਨ’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ) ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾਏ ਜਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ (‘ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ’) ਤਾਂ ਉਹ ਸਹੁੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣੀ ਪਵੇਗੀ।³³

ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਕਪਟ ਅਤੇ ਛੱਲ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਾਂਅ ਦੀ ਸਹੁੰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ‘ਆਕਾਸ਼’ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਣ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਧਰਤੀ’ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਹੈ (ਯਸਾਯਾਹ 66: 1)। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ‘ਯਰੂਸ਼ਲਮ’ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ (ਜ਼ਬੂਰ 48:2), ਅਤੇ ‘ਹੈਕਲ’ ਉਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ (23:21)। ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਨਾਂਅ ਬੇਫ਼ਾਇਦਾ ਹੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ।

ਆਇਤ 36. ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ (ਅਕਾਸ਼, ਧਰਤੀ, ਯਰੂਸ਼ਲਮ) ਨਿੱਜੀ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਮੁਕਦਾ ਹੈ: ‘ਨਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ।’ ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਵਿਚ ‘ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੀ ਜਾਣ ਦੀ’ ਸਹੁੰ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਲੋਕ ਬਹਿਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।³⁴ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਵਿਖਾਈ: ‘ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਲ ਨੂੰ ਧੌਲਾ ਯਾ ਕਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।’ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਤਕ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗਿਣੇ ਹੋਏ ਹਨ (10:30)।

ਆਇਤ 37. ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ‘ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਹਾਂ

ਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।' NIV ਵਿਚ 'ਸਿਰਫ਼ 'ਹਾਂ' ਨੂੰ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਨਾ' ਨੂੰ ਨਾ ਹੈ।' ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 1: 17-24; ਯਾਕੂਬ 5: 12)। ਜੇ ਕੋਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੰਨਤਾਂ ਅਤੇ ਸਹੁੰਆਂ ਬਾਰੇ ਯਿਸੂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਅਸੇਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਉਹ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਨ; ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹ ਆਖਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸਹੁੰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਉਹ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਠੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬੁਰਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਤੇ ਖ਼ੁਦਾ [ਦੀ ਸਹੁੰ] ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।³⁵

ਪਰ ਏਸੇਨੀ ਫ਼ਿਰਕੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ 'ਖ਼ੁਦਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ' ਅਤੇ 'ਮਨੁੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਆਂ' ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 'ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ' ਖਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ।³⁶

ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ['ਹਾਂ' ਜਾਂ 'ਨਾ'] ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਸੋ ਬਦੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।' ਯੂਨਾਨੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਸ਼ਬਦ 'ਬਦੀ' ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ ਤੇ 'ਦੁਸ਼ਟ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (5: 37; 6: 13; 13: 19, 38; NIV)। ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੇਰਾਫ਼ੇਰੀਆਂ ਸ਼ੈਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਜਿਹੜਾ 'ਬੁਠ ਦਾ ਪਤੰਦਰ' ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 8: 44)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ (5: 48)। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦੇ ਮਗਰ ਵੀ ਚੱਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਸਚਿਆਈ' ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 14: 6), ਜਿਸ ਦੇ 'ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਵਲ ਛਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿੱਕਲੀ' ਸੀ (1 ਪਤਰਸ 2: 22)।

ਭਲਾ ਯਿਸੂ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਨਾਲੋਂ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਹੁੰਆਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਆਪਣੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਕੇ ਮੱਤੀ 5: 34, 37 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਇਹ ਪਿਆਨ ਦੁਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਸੀਹ ਨੇ ਉਸ ਮਹਾਯਾਜਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਹੁੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ('ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਸਹੁੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ'; 26: 63, 64)। ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਖਾਧੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪਾਏ ਪੌਲਸ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ (ਰੋਮੀਆਂ 1: 9; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 15: 31; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 1: 23; ਗਲਾਤੀਆਂ 1: 20; ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 1: 8; 1 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 5: 27)। ਇਬਰਾਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਸਹੁੰ ਨਾਲ ਕਸਮ ਖਾਧੀ' (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 6: 17, 18)।

ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ (5: 38-42)

³⁸ 'ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਖ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅੱਖ ਅਤੇ ਦੰਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੰਦ।
³⁹ ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਦੁਸ਼ਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸਗੋਂ ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਗੱਲੂ ਉੱਤੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰੇ ਤੂੰ ਦੂਈ ਵੀ ਉਹ ਦੀ ਵੱਲ ਭੁਆ ਦਿਹ।⁴⁰ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਨਾਲਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਤੇਰਾ ਕੁੜਤਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਚਾਦਰ ਵੀ ਲੈਣ ਦਿਹ।⁴¹ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਕੋਹ ਵਗਾਰੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕੋਹ ਚੱਲਿਆ ਜਾਹ।⁴² ਜਿਹੜਾ ਤੈਥੋਂ ਮੰਗੇ ਉਹ ਨੂੰ ਦਿਹ ਅਤੇ

ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਉਧਾਰ ਮੰਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮੋੜ।’

ਆਇਤ 38. ਜਿਸ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹਵਾਲਾ ‘ਅੱਖ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅੱਖ ਅਤੇ ਦੰਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੰਦ।’ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (ਕੂਚ 21:24; 24:20; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 19:21)। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ *lex talionis* ਜਾਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬਾਬੁਲ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਜੇ ਹਮੁਰਬੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ³⁷ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਲਗਭਗ 1800 ਈ. ਪੂ.)। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਅਸੰਭਿਅ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਰਹਿਮ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਸੀ ਜਿੰਨੀ ਦੇ ਉਹ ਯੋਗ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਚੌਕਸੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੇ ਟੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ‘ਨਿਆਂ’ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਸੀ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:18; ਕਹਾਉਤਾਂ 20:22; 24:29)। ਮੂਸਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆਂ ਤਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 19:15-21)। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 17:6)। ਤੀਜਾ, ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਜੁਰਮ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ, ਲੈ ਕੇ ਬਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਵਿਚ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੁਭਾਵਕ ਝੁਕਾਅ ਸੀ। ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਬਲਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਮੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਖਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸੁਭਾਵਕ ਝੁਕਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ‘ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਭਲਿਆਈ ਨਾਲ ਜਿੱਤਣਾ’ ਸਿਖਾਇਆ (ਵੇਖੋ ਰੋਮੀਆਂ 12:21)। ਆਖ਼ਰ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 12:19; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 10:30)।

ਮਸੀਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਨਿਯਮ ਬਿਲਕੁਲ ਇਵੇਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਸ ਦੇ ਸਨ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਰਕਮ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਜੱਜ ਅੱਖ ਜਾਂ ਦੰਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਸੀ।³⁸ ਅੱਖ ਦੀ ਕੀਮਤ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜਦ ਕਿ ਦੰਦ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੋਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਕੁਝ ਕੁਝ ਅਜੋਕੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ: ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਖ਼ਮ ਲਈ ਬਣਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਜੇ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ ਵੱਧ ਬਦਲੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਇਨਾਮ ਲੈਣ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਆਇਤ 39. ‘ਦੁਸ਼ਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ’ ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਿਆਂ ਨਾ ਮੰਗਣਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ।

‘ਸਾਹਮਣਾ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਚੇਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਟ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ, ਤੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਨਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਕਈ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਸੀ (21: 12; ਯੂਹੰਨਾ 2: 15)। ਯਾਕੂਬ ਨੇ ‘ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ’ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ (ਯਾਕੂਬ 4: 7); ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ (6: 13; ਰੋਮੀਆਂ 12:9; 1 ਥੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 5:22; 2 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 4: 18)। ਜੌਨ ਮੈਕਾਰਥਰ, ਜੁਨੀ., ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਲਈ ਬੁਰਿਆਈ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੰਨਿਆ:

ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਨਾ ਰੋਕਣਾ ਨਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਚੰਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਟ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਲੇਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੋਕਣਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਹੀ ਬਲਕਿ ਫ਼ਾਇਦੇਮੰਦ ਵੀ ਹੈ। ...

ਨਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਹੈ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਯਿਸੂ ਆਇਆ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ।^{੧੯}

ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮੂਲ ਨਿਯਮ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੀ: ‘ਜੋ ਕੋਈ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰੇ ਤੂੰ ਦੂਈ ਵੀ ਉਹਦੀ ਵੱਲ ਭੁੰਆਂ ਦੇ।’ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਲਟੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ (ਵੇਖੋ ਅੱਯੂਬ 16: 10; ਵਿਰਲਾਘ 3:30; ਮੱਤੀ 26:67, 68; ਮਰਕੁਸ 14:65; ਯੂਹੰਨਾ 18:22; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 11:20)। ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਥੱਪੜ ਲਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਤਲੀ ਜਾਂ ਮੁੱਕੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹਰਜ਼ਾਨਾ ਦੋ ਗੁਣਾ ਸੀ।^{੨੦}

ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਥੱਪੜ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਫ਼ੇਰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਥੱਪੜ ਖਾਣ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਉਵੇਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਉਸ ਦੀਨ ਅਤੇ ਮਲੀਨ ਦੋਸਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਭੁੰਆਂ ਦੇਣਾ ਮਸੂਮ, ਉਦਾਰ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਜਾਂ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋਣ ਤੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਅਸੀਂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਰਹਿਮਦਿਲੀ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ‘ਅੱਗ ਦੇ ਅੰਗਿਯਾਹਾਂ ਦਾ ਢੇਰ’ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ (ਰੋਮੀਆਂ 12:20)। ਭਾਵ ਜਦ ਅਸੀਂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਵੇਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਵੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਇਤ 40. ਯਿਸੂ ਦੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮੁੱਦਈ ਦੇ ਮੁਦਾਲਾ (ਦੋਸ਼ੀ) ਦੇ

ਕੱਪੜੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ: ‘ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਨਾਲਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਤੇਰਾ ਕੁੜਤਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨੂੰ ਚਾਦਰ ਵੀ ਲੈਣ ਦਿਹ।’ ਮੁਦਾਲਾ ਕੋਲ ਜੇ ਕਾਫ਼ੀ ਚਾਦਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਕੱਪੜੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਅਤਿਕਥਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ‘ਕੁੜਤਾ’ ਅਤੇ ‘ਚਾਦਰ’ ਲੈ ਲਏ ਜਾਣ ਤੇ ਆਦਮੀ ਤਕਰੀਬਨ ਨੰਗਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ (ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਕੱਪੜੇ ਸਨ)।

‘ਕੁੜਤਾ’ ਜਾਂ ‘ਚੋਗਾ’ (NIV) ‘ਬਨੈਨ ਵਰਗਾ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੱਪੜਾ ਜਿਸਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਬਾਹਰੀ ਲਿਬਾਸ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।’⁴¹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਕੱਪੜਾ ‘ਕੋਟ’ ਜਾਂ ‘ਚੋਗਾ’ (NIV) ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਕੱਪੜਾ ਕੁੜਤੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਾਹਰੀ ਲਿਬਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜਦ ਕਿਸੇ ਚੇਲੇ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁੜਤੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਚੋਗਾ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਉਲਟੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਕਦਮੇ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਲੂਕਾ 6:29)।

ਮੌਸਮ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਢੱਕਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਚਾਦਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਆਲ ਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਬਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਰ੍ਹਾਣੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਚੋਗਾ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ (ਕੁਚ 22:26, 27; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:12, 13; ਅੱਯੂਬ 22:5, 6)। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਔਖਾ ਅਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਨਾਪਸੰਦ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਮੁਕਦਮੇ ਵਿਚ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਾ ਬੇਹੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰਸੂਲ ਪੌਲਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਲਈ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਲੈ ਜਾਣ ਨਾਲੋਂ ਠੱਗੇ ਜਾਣਾ ਬੇਹੱਤਰ ਹੋਵੇਗਾ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:1-8)।

ਆਇਤ 4.1. ਯਿਸੂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਉਦਾਹਰਣ ਯਹੂਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰੋਮੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੀ: ‘ਜੇ ਕੋਈ ਤੈਨੂੰ ਇੱਕ ਕੋਹ ਵਗਾਰੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਕੋਹ ਚੱਲਿਆ ਜਾਹ।’ ‘ਵਗਾਰੇ ਲੈ ਜਾਵੇ’ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਇਆ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਮਜਬੂਰ’ ਜਾਂ ‘ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ’ ਕਰਨਾ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਕੰਮ ਫ਼ਾਰਸ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਡਾਕਸੇਵਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫ਼ੋਰਸ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਸੁਨੇਹੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਰਿਲੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਜ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਢਾਕ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਚੌਂਕੀ ਤਕ ਸੁਨੇਹੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਘੁੜਸਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਘੁੜਸਵਾਰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ, ਦੂਜਾ ਤੀਜੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਡਾਕ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ *angaros* ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾਕ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਪਰਨਾਲੀ ਨੂੰ *angarēion* ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।⁴² *Angareuō* ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਉਣਾ’ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ‘ਹਰਕਾਰੇ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ’ ਸੀ। ਹਰਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਰਜਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੋਮੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਯੂਨਾਨੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਏਪੀਕਟੇਟਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ:

ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਮਿਲੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭਾਰ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਖੋਤੇ ਵਾਂਗ ਵਰਤਣਾ ਪਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦਿਓ, ਸਾਹਮਣਾ ਜਾਂ ਬੁੜਬੁੜ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਤਾਂ ਪਵੇਗੀ ਹੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਛੋਟਾ ਖੋਤਾ ਵੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।⁴³

ਇਸੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਦੇ ਚੱਲਦੇ ਸ਼ਮਊਨ ਕੁਰੇਨੀ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦੀ ਸਲੀਬ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਵਗਾਰੇ ਫੜਿਆ ਸੀ (27: 32)। ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਰੋਮੀ ਮੀਲ ਤਕ ਚੁਕਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਵਿਲਕਿੰਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ‘‘ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ *ਮਿਲੀਓਨ* ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਹਜ਼ਾਰ ਕਦਮ’ ਹੈ ਜੋ ਤਕਰੀਬਨ 4,854 ਫੁਟ (ਆਧੁਨਿਕ ਅਮਰੀਕੀ ‘ਮੀਲ’ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ) ਬਣਦਾ ਹੈ।’’⁴⁴

ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਮੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਸਮਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੋਹ ਤਕ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਵਗਾਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਕੋਹ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਆਖਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਸਿਪਾਹੀ ਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਖੌਫ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਲਈ ਜਿੰਨਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘‘ਜਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੂਰੇ ਕਰ ਚੁਕੋ ਤਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਕੰਮੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਸਾਂ ਉਹੀ ਕੀਤਾ’’ (ਲੂਕਾ 17: 10)।

ਆਇਤ 42. ਚੌਥੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੰਗਣ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ: ‘‘ਜਿਹੜਾ ਤੈਥੋਂ ਮੰਗੇ ਉਹ ਨੂੰ ਦਿਹ।’’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖ਼ਰੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿਚ ਬਦਸਲੂਕੀ ਜਾਂ ਵਗਾਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਗਰੀਬਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।⁴⁵ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਗਾਲਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਮਦਿਲੀ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 15:7-11)। ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਹਵਾਲੇ ਲੂਕਾ 6:30 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਅਹਿਮ ਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਢੇ ਦਾ ਉਢੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੰਤਨੁਮਾ ਕੰਗਾਲਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਇਕ ਅਮੀਰ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ।⁴⁶

ਯਿਸੂ ਦੇ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।⁴⁷

ਪੰਜਵੀਂ ਉਦਾਹਰਣ ਪਿਛਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਾਲ ਬੜੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਮੰਗਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੈ: ‘‘ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਉਧਾਰ ਮੰਗੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮੋੜ।’’ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਸੀ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਆਦਮੀ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਲਏ

ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦਵੇ (ਕੂਚ 22:25; ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 25:35-37; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 23:19, 20)। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਰਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕਰਜ਼ਾ ਸਵੈਇੱਛਾ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ।

ਯਿਸੂ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਧਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਲੋੜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਆਉਣ ਤੇ ਸਾਥੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਲੂਕਾ 6:34 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਰਹਿਮਦਿਲੀ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ: ‘ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਉਧਾਰ ਦਿਓ ਜਿਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਆਸਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਅਹਿਸਾਨ ਹੈ? ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਵੀ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਭਈ ਮੁੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਓਨਾ ਹੀ ਲੈ ਲੈਣ।’ ਇਨਾਮ ਪਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਰਹਿਮਦਿਲੀ ਮਸੀਹ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਚਾਨਣ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ (5:43-48)

43 ‘ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰੱਖ। 44 ਪਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਈ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਾਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੋ। 45 ਤਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੈ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੁਰਜ ਬੁਰਿਆਂ ਅਤੇ ਭਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁਧਰਮੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਿੱਠ ਵਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। 46 ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਫਲ ਹੈ? ਭਲਾ, ਮਸੂਲੀਏ ਭੀ ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? 47 ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਾ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਰਨਾਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਵੱਧ ਕਰਦੇ ਹੋ? 48 ਭਲਾ, ਪਰਾਈ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕ ਭੀ ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਜੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵੋ।’

ਆਇਤ 43. ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ‘ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ।’ ਇਹ ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19:18 ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਹੈ: ‘ਤੂੰ ਬਦਲਾ ਨਾਂ ਲਵੀਂ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰੱਖੀਂ, ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰੀਂ। ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਹਾਂ।’ ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁਕਮ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ‘ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਬੁੱਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ’ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਲੂਕਾ 10:27; ਵੇਖੋ ਮੱਤੀ 22:34-39; ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 6:5)। ਅਫ਼ਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ‘ਗੁਆਂਢੀ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੋਸਤਾਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ (ਲੂਕਾ 10:29-37)।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗ਼ਲਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ‘[ਤੂੰ] ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਵੈਰ

ਰੱਖੀ' ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਇਸਰਾਏਲੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਹਦਾਇਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।⁴⁸

ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਮਰਾਨ ਦੇ ਫ਼ਿਰਕੇ ਵੱਲੋਂ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖ਼ਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੱਤਰੀਆਂ ਵਿਚ ਦ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਰੂਲ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 'ਚਾਨਣ ਦੇ ਸਭ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਸਭ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਣਾ, ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਬਦਲਾ ਲੈਣ' ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ।⁴⁹ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 'ਇਨਸਾਨ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ (ਜੋ ਆਪ ਯਹੂਦੀ ਸੀ ਇਸ ਇਲਜ਼ਾਮ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕੀਤਾ)।⁵⁰

ਆਇਤ 44. 'ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ' ਕਰਨ ਦੇ ਕੁਮ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ 'ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ' ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। 'ਪਿਆਰ' ਲਈ ਇੱਥੇ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਨਾਓਂ ਸ਼ਬਦ ਅਗਾਏ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਉਚ ਰੂਪ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਲਾਈ ਚਾਹੁਣ ਲਈ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਲਈ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਕਰਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਤ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੁਸ਼ਮਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲੂਕਾ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰੱਖਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰੋ' (ਲੂਕਾ 6:27)।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ, 'ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਾਉਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੋ' (ਵੇਖੋ 5:10-12)। ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਰੱਖਣਾ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਰਨ, ਉਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (7:12)। ਡਗਲਸ ਆਰ. ਏ. ਹੇਅਰ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੈ:

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦੁਆਏ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਲਈ ਦੁਆ ਲਗਾਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ।⁵¹

ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਸੀ। ਸਲੀਬ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪੁਕਾਰਿਆ, 'ਹੇ ਪਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਭਈ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ' (ਲੂਕਾ 23:34)।

ਆਇਤ 45. ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਲੂਕ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ੁਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸੂਰਜ [ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਂਦਾ] ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 19:1-6; 145:9; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14:16, 17)। ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਕਤ ਦੋਸ਼ਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਅਫ਼ਸੀਆਂ 5:1)।

ਆਇਤ 46. ਯਿਸੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ

ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਫਲ ਹੈ?’ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਰਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਕੁ ਤਾਂ ਮਸ਼ੁਲੀਏ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮਸ਼ੁਲ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਯਹੂਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰੋਮੀ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਚੁੰਗੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇਕ ਚੱਕਰੀ ਰੂਪ ਸੀ। ਰੋਮੀ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ੁਲ ਲਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬੋਲੀ ਜਿੱਤ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਅਸਲ ਮਸ਼ੁਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਠਹਿਰਾਈ ਹੋਈ ਰਕਮ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਜਿੰਨਾਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੂਬੀ ਸੀ। ‘ਮਸ਼ੁਲ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਿੰਨਾਂ ਵੱਧ ਮਸ਼ੁਲ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਉਨੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਹੋਰ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।’⁵² ਮੱਤੀ ਮਸ਼ੁਲ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕੌਮਾਂ (5:46, 47; 18:17), ਪਾਪੀਆਂ (9:10, 11; 11:19), ਅਤੇ ਵੇਸਵਾਵਾਂ (21:31, 32) ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।⁵³

ਆਇਤ 47. ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸਵਾਲ ਵਾਂਗ ਹੀ ਯਿਸੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਾ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਰਨਾਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਵੱਧ ਕਰਦੇ ਹੋ?’ ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਗੁੰਡਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਪਰਨਾਮ ‘ਹੈਲੋ ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸੀ’ ਇਸ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਤਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ।’⁵⁴ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਮ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਲੂਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਲਾਮ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਰਾਈਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਸੁਣਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਿਸੂ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਫ਼ਰਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਜਾਂ ਪੱਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ।

ਆਇਤ 48. ਪਿਆਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯਿਸੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ‘ਜੋ’ ਨਿੱਕਲਿਆ। ‘ਜੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਰਗੀ ਪਿਤਾ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵੋ।’ ‘ਸੰਪੂਰਣ’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ *teleios* ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਪੂਰਾ’ (19:21) ਜਾਂ ‘ਪਰਿਪੱਕਵ’ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 2:6; 14:20; ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:13) ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਹੈ। ਉਹੀ ਉਹ ਮਾਨਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ, ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਖ਼ੁਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਵੇਖੋ 1 ਯੂਹੰਨਾ 4:7-21)।

ਯਿਸੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵਜ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ‘ਪੂਰਣ’ (‘ਪਰਿਪੱਕ’;

NIV) ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਕ ਹੋਰ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਕ ਉਹ ਕਦੇ ‘ਪੂਰਣ’ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੌਲਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ‘‘ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਲੱਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ’’ (ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 3: 12-16)। ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਫ਼ਜ਼ਲ ਵਿਚ ਹੋਰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਫ਼ਜ਼ਲ ਪਾਪ ਉੱਤੇ ਫ਼ਤਹਿ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਤੀਤੁਸ 2: 10-14)।

‘‘ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵੇ’’ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜੁਲਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ, ‘‘ਤੁਸੀਂ ਯਹੋਵਾਹ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵੋ’’ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 18: 13)। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ, ‘‘ਤੁਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਯਹੋਵਾਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹਾਂ’’ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 19: 2), ਇਹੀ ਗੱਲ ਪਤਰਸ ਨੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈ (1 ਪਤਰਸ 1: 15, 16)। ਮੈਦਾਨੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘‘ਦਿਆਲੂ ਹੋਵੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ’’ (ਲੂਕਾ 6: 36)।

~~~ ਸਬਕ ~~~

ਇਕ ਚਿਤਾਵਨੀ (5:21-26)

ਜੇ ਅਸੀਂ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਯਹੂਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਸੀਹ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਦ ਤਕ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਭਾਵ, ਗੱਲਾਂ ਜਾਂ ਅਰਥ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਨਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹਾਂ ਜਦਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹਾਂ।

ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਪਾਪ (5:21, 22)

ਯਿਸੂ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਸਿਵਾਇ ਉਸ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਨਿੱਜੀ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਅਤੇ ਅਨਿਆਂ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਲਈ ਥਾਂ ਹੈ। ਦਿੱਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕ੍ਰੋਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਜਾਂ ਅਨਿਆਂ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਠੋਕਰ ਖਾਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਹੋਰ ਅਨਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਓਨਾਂ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ (21: 12, 13; 23: 17; ਮਰਕੁਸ 3: 5), ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਤਰਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਉਹ ਗਾਲੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਗਾਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਪਾ ਕੇ ਦਬਕਾ ਨਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ’’ (1 ਪਤਰਸ 2: 23)।

ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਘਮੰਡ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਚਿਆਈ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦਕਿ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਇੰਜੀਲ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ‘‘ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ’’ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ।

ਖੁਦਾ ਦਾ ਮਾਨਕ (5:23-26)

ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਾਏ ਮਾਨਕਾਂ ਵਿਚ ਤੁਲਨਾਵਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨੂੰ ਟੀਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 7:24; 2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 10:12, 13)। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਭਾਈ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਠੋਕਰ ਦੁਆਈ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਝਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (1 ਯੂਹੰਨਾ 3:14-18)। ਇਸ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਜੜ ਵਿਚ ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਵਚਨ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਰਵੱਈਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਚਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੇ ਰਵੱਈਏ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਕਾਰਜ ਤੈਅ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (1 ਯੂਹੰਨਾ 5:2, 3)। ਜੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫ਼ੌਰਨ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:2)। ਬੰਦਗੀ ਦੇ 'ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਸਚਿਆਈ' ਨਾਲ ਹੋਣ ਲਈ (ਯੂਹੰਨਾ 4:23) ਸਾਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਸਹੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮੇਲ (5:23-26)

ਜਿਸ ਭਾਈ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਜਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਲਈ ਬਾਈਬਲ ਦੁਕਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਚਨ ਪਾਠ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਸ ਭਾਈ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਲਈ ਕੁਝ ਮੈਲ ਹੈ (5:23, 24)। ਜਾਣ ਵਿਚ ਫ਼ੁਰਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਗੁਨਾਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜਾਹ ਅਰ ਉਹਦੇ ਸੰਗ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇ' (18:15)। ਪੌਲਸ ਨੇ ਗਲਾਤੀਆ ਦੇ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ 'ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਆਤਮਿਕ ਹੋ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਰਮਾਈ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰੋ' (ਗਲਾਤੀਆਂ 6:1)। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਚ ਉੱਠਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣ।

ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਵਿਚ (5:23, 24), ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਭਰਾ ਜਾਂ ਭੈਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਹੱਕ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਸੀਹੀ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਚਨ ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਦੁਆ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਲੂਕਾ 16:15; 1 ਯੂਹੰਨਾ 3:20)। ਜ਼ਬੂਰ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਦੀ ਰੱਖਦਾ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰੀ ਨਾ ਸੁਣਦਾ' (ਜ਼ਬੂਰ 66:18)। ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਗਲਤ ਰਹਿ ਕੇ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ (1 ਯੂਹੰਨਾ 2:8-11; 4:20, 21)। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਬਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਤਾੜਨਾ ਬੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਭਲਿਆਈ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਿਤਾਵਨੀ ਹੈ। ਫ਼ਰੀਸੀ ਲੋਕ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬਰੀਕੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਗੌਰ ਕਰਦੇ ਸਨ (23:23), ਜਦਕਿ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਜ਼ਲਾਲਤ ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅਸੀਂ 'ਮਸੀਹੀ ਸੇਵਾ' ਵਿਚ ਐਨੇ ਮਸ਼ਰੂਫ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਸੀਹੀ ਬਣਨਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ। ਬਾਹਰੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀਆਂ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜਾਂ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਦ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਜੋ ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਿਸੂ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਵਿਚ (5:25, 26), ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਿਪਟਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਥੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ‘ਘਰ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ’ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ (1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 6:1-8)। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਸੀਹ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰੋਬ ਖਾ ਲੈਣਾ ਬੇਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਕ ਮਸੀਹੀ ਆਦਮੀ ਦੂਜੇ ਮਸੀਹੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਜਾਵੇ ਬਲਕਿ ਯਿਸੂ ਅਤੇ ਪੌਲੁਸ ਵੱਲੋਂ ਠਰਿਰਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਨ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਣਾ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੋਵੇ (ਰੋਮੀਆਂ 12:17, 18)।

ਸੈਕਸ ਦੀ ਸਚਿਆਈ (5:27-30)

ਖੁਦਾ ਨੇ ਹੀ ਸੈਕਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ‘ਗੰਦਾ’ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸੈਕਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਾਥੀ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਸੈਕਸ ਕਿੰਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਭਾਵ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ, ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਸੈਕਸ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਖੁਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬੇਹਤਰ ਕੀ ਹੈ। ‘ਬੇਕਾਇਦਾ ਸੈਕਸ’ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਸੈਕਸ ਦੇ ਲਾਪਰਵਾਹ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਵਧਾਅ ਚੜ੍ਹਾਅ ਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਪਾਉਂਦੇ ਜਿਹੜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੈਕਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਅੱਗੇ ਸੌਂਪਣਾ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਇਕ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰ, ਮਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਸਭ ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਹੋਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਜਦ ਖੁਦਾ ਨੇ ਆਦਮ ਅਤੇ ਹੱਵਾ ਨੂੰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ‘ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ’ ਸੀ (ਉਤਪਤ 1:26-31)। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ‘ਫਲੇ ਅਰ ਵਧੋ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿਓ।’ ਸੈਕਸ ਮੂਲ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਤੀ/ਪਤਨੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਖੁਦਾ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ (2:22-25)। ਉਸ ਦਾ ਵਚਨ ਇਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 13:4)। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਵਚਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ (ਸਰੇਸ਼ਠਗੀਤ) ਜੋੜੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਸਾਡੀ ਬੇਹਤਰੀ ਲਈ ਹਨ (19:1-9; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 7:3-5)।

ਸੈਕਸ ਕੋਈ ਬੁਰਿਆਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੈਕਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਣ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਟੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰਾਂ ਤਕ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਕੁਆਰੇਪਣ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੈਕਸ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਜੋਕ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਕਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਰੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੱਖਵਾਦ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੈਕਸ ਦੇ ਮਹੌਲ ਦਾ ਦਬਾਅ ਅੱਲ੍ਹੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਭੀੜ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਨਬੀ ਜਾਂ ਅਨੋਖੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ, ਗਰਭਪਾਤ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਵਧਦੀ ਦਰ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਿਣਸੀ ਸਬੰਧ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਿਣਸੀ ਸਬੰਧ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸਮਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਖੁਦਾ ਦਾ ਭੈ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨੈਤਿਕ ਰੂਹਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਸਹੁੰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਐਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਜਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਣਸੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਹਾਰ ਬੇਹਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗਰਭਪਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।⁵⁵

ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣਾ (5:27-30)

ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਪਾਪ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਿਭਚਾਰ ਤਕ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਲੋਭ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੀ ਆਧੁਨਿਕ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਵਧਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਪਾਪ [ਨੂੰ] ‘‘ਮਾਰ ਸੁੱਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ’’ (ਕੁਲੁੱਸੀਆਂ 3:5)। ਲੋਭ ਨੂੰ ਝੱਟ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਟਕ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।... ਸਰਜਰੀ ਨਾਲ ਜੜੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਟੀਕਾ ਲਾਏ ਅਸਲੀਲ ਕਿਤਾਬ ਸਾਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏ, ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਭਰੀ ਤਸਵੀਰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਖ਼ਰਾਬ ਪਰ ਅੰਤਰੰਗ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਘਾਤਕ ਆਦਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਪਾਪ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਲੜਾਈ ਲੜਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ [1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 9:26, 27]।⁵⁶

ਡੇਵਿਡ ਸਟਿਵਰਟ

ਤਲਾਕ ਤੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ (5:31, 32)

ਮੱਤੀ 19:1-12 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਿਆਹ, ਤਲਾਕ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੱਚਾਈਆਂ ਦੱਸੀਆਂ। ਪਹਿਲਾ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਯੋਜਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਇਕ ਔਰਤ ਲਈ ਇਕ ਮਰਦ ਦੀ ਸੀ (19:3-5; ਉਤਪਤ 2:18-25)। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਪ੍ਰਜਣਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਲਿੰਗ ਭਾਵ ਨਰ ਅਤੇ ਮਾਦਾ ਬਣਾਏ। ਖੁਦਾ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਲਈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਔਰਤ ਲਈ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ

ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਉਸ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 1:26, 27)। ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਸਮ ਭਾਵ ਨਿਕਾਹ ਕਰਦਿਆਂ ਆਦਮ ਅਤੇ ਹੱਵਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਉਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਹੋਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਦੂਜਾ, ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਆਦਮ ਅਤੇ ਹੱਵਾ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲਾਇਆ (19:6)। ਖੁਦਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅੱਡ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦੱਸਣ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਕ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਛੇੜ ਛਾੜ ਕਰਨ ਦੇ ਤਬਾਹਕੁਨ ਨਤੀਜੇ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਾਡੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸ਼ਿਦਰੀਆਂ, ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਤੀਜਾ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਪੱਕਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੱਤੀ (19:7, 8)। ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲਈ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਮੂਸਾ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਫਿਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਕਿਉਂ ਤਿਆਗ-ਪੱਤਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ?' (19:7)। ਯਿਸੂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਦਿਲੀ ਦੇ ਕਾਰਣ (19:8)। ਤਲਾਕ ਭਾਵੇਂ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਲੋਕ ਉਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੁਦਾ ਨੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦੇਣ ਦੀ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1-4)। ਮਲਾਕੀ 2:14-16 ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਮੂਲ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਪਿੱਛੇ ਆਰੰਭ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਇਆ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ (19:9)। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸਬੰਧ ਬਣਾਉਣ (ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ) ਦੇ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਤਲਾਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਨਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ, ਛੱਡੀ ਗਈ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਔਖੀ ਲੱਗੀ (19:10), ਪਰ ਯਿਸੂ ਨੇ ਜੋ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਲਈ ਖੁਦਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਨਾਲੋਂ ਖੁਸਰੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਬੇਹਤਰ ਹੈ (19:12)। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਚਿਆਈ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਤੇ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਲੈਣ ਨਾਲੋਂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ।

ਸਚਿਆਈ (5:33-37)

ਅੱਜ ਸਚਿਆਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮੰਹਿਰੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਕਈ ਵਾਰ ਬ੍ਰੂਠ ਬੋਲਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।⁵⁷ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਵਿਖਾਉਣ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਅਜੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ, ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿੜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਬ੍ਰੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ‘ਸਫ਼ੇਦ ਝੂਠ’ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਝੂਠ ਤਾਂ ਝੂਠ ਹੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ‘ਪਿਓ ਸ਼ੈਤਾਨ’ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ (ਯੂਹੰਨਾ 8:44)। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਾਰੇ ਝੂਠਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਝੀਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜੀ ਅੱਗ ਅਤੇ ਗੰਧਕ ਨਾਲ ਬਲਦੀ ਹੈ’ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 21:8; ਵੇਖੋ 22:15)। ਬੁੱਧਵਾਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਲੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੇਚੀ ਨਾ’ (ਕਹਾਉਤਾਂ 23:23ਓ)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਚਿਆਈ ਸਾਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰੇਗੀ (ਯੂਹੰਨਾ 8:32)।

ਸਹੁੰ ਖਾਣਾ (5:33-37)

ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਵਜ਼ਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ‘ਕਸਮ ਨਾਲ’ ਜ਼ਰੂਰ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹੁੰ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਨੂੰ ਵਧਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ (5:34-36)। ਸਾਡੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸਹੁੰ ਖੁਆਉਣਾ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਆਦਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੋਣਾ (ਵੇਖੋ ਅਫ਼ਸੀਆਂ 4:25)।

ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਤੇ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ‘ਹਾਂ’ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ! ਜੇ ਅਸੀਂ ‘ਨਾ’ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵੀ ਨਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ! ਤਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ‘ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਹੈ’ ਤੋਂ ‘ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ’ ਤਕ ਚਲੇ ਗਏ ਹਾਂ। ਜਦ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ।

ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ? (5:38-42)

ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਗਾੜਾਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ‘ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।’ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਤ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਸੁਆਰਥੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਲੋਕ ਲੋਕ ਹਿੱਤਾਂ, ਨਾਰੀ ਹਿੱਤਾਂ, ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ, ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮਲਿੰਗੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਨਾਲ ਐਨੇ ਘਿਰ ਗਏ ਹਨ। ਜਦ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਤਰਜੀਹ ਸਾਡੇ ਨਿੱਜੀ ਹੱਕ ਹਨ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਅਰਥ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੱਤੀ 5:38-42 ਦੀ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀਵਾਦ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ, ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਨੈਤਿਕ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਪਿਲਾਫ਼ ਤਰਕ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਜਾਂ ਜਦ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਐਲਬਰਟ ਬ੍ਰਾਂਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਮਸੀਹ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਕਤਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੇਖੀਏ, ਬਜਾਇ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਚਾਹੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਰੱਬੀ, ਜਾਨਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ... ਸਾਡੇ ਮੁਕਤੀਦਾਤੇ ਨੇ ਇਕਦਮ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਦੱਸਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਜਾਨਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ।⁵⁸

“ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ” (5:43-48)

ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਿਸੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ‘ਪਿਆਰ’ (ਅਗਾਪੇ) ਦੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਚੰਗੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਮ ਭਰਿਆ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 13:4-7 ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ‘ਪਿਆਰ’ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ੇਖੀ ਨਾ ਮਾਰਨ, ਸਖਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਖੁਦਗਰਜ਼ ਨਾ ਹੋਣ, ਚਿੜਚਿੜੇ ਅਤੇ ਸਨਕੀ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੌੜ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਉੱਤੇ ਦੁਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਉਸ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਚਾਹੁਣਾ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਲੂਕ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਵਰ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਡੇਵਿਡ ਸਟਿਵਰਟ

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਡੇਨਲਡ ਏ. ਹੈਗਨਰ, *ਮੈਥਿਊ 1-13*, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 33ਏ (ਡਲਾਸ: ਵਰਡ ਬੁਕਸ, 1993), 111. ²ਉਹੀ, 116; *ਟਾਲਮੁਡ ਕਿੱਦੁਸ਼ੀਨ* 28ਏ; ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਐਬੱਥ 3. 12. ³ਜ਼ੋਂਡਰਵਨ *ਇਲੱਸਟ੍ਰੇਟਡ ਬਾਈਬਲ ਬੈਕਗ੍ਰਾਊਂਡ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਜਿਲਦ 1, *ਮੈਥਿਊ, ਮਾਰ, ਲੂਕ, ਸੰਘਾ*. ਕਲਿੰਟਨ ਈ. ਆਰਨੋਲਡ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਜ਼ੋਂਡਰਵਨ, 2002), 38 ਵਿਚ ਮਾਈਕਲ ਜੇ. ਵਿਲਕਿੰਸ, ‘ਮੈਥਿਊ 1’ ‘ਜ਼ੋਂਡ ਲਾਈਟਫੁਟ, ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਫਰਾਮ ਦ ਟਾਲਮੁਡ ਐਂਡ ਹੇਬਰੇਕਾ: ਮੈਥਿਊ-1 ਕੋਰਿੰਥੀਅੰਸ, ਜਿਲਦ 2, *ਮੈਥਿਊ-ਮਾਰਕ* (ਆਕਸਫੋਰਡ: ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1859; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ, 1979), 109. ਲਾਈਟਫੁਟ ਨੇ ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਈ ਯਹੂਦੀ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ⁴ਆਰ. ਟੀ. ਫ੍ਰਾਂਸ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਦ ਟਿੰਡੇਲ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀਜ਼ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1985), 120. ⁵ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 114. ⁶ਵੇਬੇ ਜੋਆਕੀਮ ਜਰਮਿਯਾਸ, *ਜ਼ੇਰੂਸਲੇਮ ਇਨ ਦ ਟਾਈਮ ਆਫ ਜੀਜ਼ਸ*, ਅਨੁ. ਐਫ. ਐਚ. ਐਂਡ ਸੀ. ਐਚ. ਕੇਵ (ਡਿਲਾਡੇਲਫੀਆ: ਫੋਰਟਰੈਸ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1969), 17. ⁷ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਗੁੰਡਰੀ, *ਮੈਥਿਊ: ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਹਿਜ਼ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਬਿਓਲੋਜੀਕਲ ਆਰਟ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ

ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1982), 85. ⁹ਡਗਲਸ ਆਰ. ਏ. ਹੇਅਰ, *ਮੈਥਿਊ*, ਇੰਟਰਪ੍ਰੀਟੇਸ਼ਨ (ਲੂਈਸਵਿੱਲੇ: ਜੌਨ ਨੌਕਸ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1993), 52. ¹⁰ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਯੋਮਹਾ* 8.9.

¹¹ਡਿਡੇਕ 14.2. ¹²ਗੁੰਡਰੀ, 87. ¹³ਵੇਖੋ ਲਾਈਟਹੁਟ, 118; ਟਾਲਮੁਡ *ਬੇਰਾਕੋਥ* 20. ¹⁴ਲੇਵੀਕਿਟੁਸ *ਰੱਬਾਹ* 23.12; ਵੇਖੋ ਟਾਲਮੁਡ *ਬੇਰਾਕੋਥ* 24ਏ; *ਸ਼ੱਬ* 64ਬੀ. ¹⁵ਸੀਰਾਚ 9:8 (NRSV)। ¹⁶ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ*, ਪਾਰਟ 1, ਦ ਲਿਵਿੰਗ ਵਰਡ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਆਸਟਿਨ, ਟੈਕਸਸ: ਸਵੀਟ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1976), 91. ¹⁷ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਮਾਊਂਸ, *ਮੈਥਿਊ*, ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਪੀਬੋਡੀ, ਮੈਸਾਚੂਏਟਸ: ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1991), 46. ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ skandalon (*skandalon*) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ 'ਠੋਕਰ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ' ਜਾਂ 'ਫਾਹਾ' ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਜਾਂ ਲੋਭ ਵਿਚ ਪੈਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ (18:6, 7)। ¹⁸ਯੂਸਬਿਯੂਸ *ਐਕਲੇਸਿਏਸਟੀਕਲ ਹਿਸਟਰੀ* 6.8.1-2. ¹⁹ਮਾਊਂਸ, 46. ²⁰ਲੂਈਸ, 92. ਵੇਖੋ *ਰੱਬਾਹ ਐਕਲੇਸਿਏਸਟਸ* 1.4.

²¹KJV ਨਾਲ ਇਹ ਬਣਤਰ ਗੜਬੜਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਇਤ 1 ਵਿਚ 'ਤਾਂ' ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ²²ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਰਾਈਟ, *ਡਿਯੂਟਰੋਨੋਮੀ*, ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਪੀਬੋਡੀ, ਮੈਸਾਚੂਏਟਸ: ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1996), 255. ²³ਲਾਈਟਹੁਟ, 122. ²⁴ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਯੋਬਾਮੋਥ* 14.1. ਪਰ ਕੋਈ ਔਰਤ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। (ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਅਰਾਖੀਨ* 5.6; *ਨੇਡਾਰੀਮ* 11.12.) ²⁵ਜੋਸੇਫਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼* 4.8.23. ²⁶ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1 ਵਿਚ ਤਲਾਕ ਦੇ ਅਧਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ 'ਬੇਸ਼ਰਮੀ' ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਬਹਿਸ ਉਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ²⁷ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਥਿਟੇਨ* 9.10. ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਅਕੀਬਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਸ ਤੋਂ ਸੋਹਣੀ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।' ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅਧਾਰ 'ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਵੇਖੀ' ਵਾਕਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 24:1)। ²⁸ਹੈਗਨਰ, 125. ²⁹ਡਬਲਯੂ. ਐਫ਼. ਅਲਬਰਾਈਟ ਅਤੇ ਸੀ. ਐਸ. ਮੰਨ, *ਮੈਥਿਊ*, ਦ ਐਂਕਰ ਬਾਈਬਲ (ਗਾਰਡਨ ਸਿਟੀ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਡਬਲਡੇ ਐਂਡ ਕੰ., 1971), 65. ³⁰*porneia* ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਰਤੋ ਜਾਂਣ ਤੇ 'ਜ਼ਨਾਹ' (*moicheia*) ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਸੀਰਾਚ (ਪ੍ਰਵਕਤਾ ਗ੍ਰੰਥ) 23:23 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਆਪਣੇ ਫ਼ੋਰਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਵਿਭਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ' (NRSV)।

³¹ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਕੇਟਬੋਥ* 3.5; *ਸੇਂਟਰ* 5.1; *ਯੋਬਾਮੋਥ* 2.8. ³²ਫਿਲੋਜ਼ *ਸਪੀਸ਼ਲ ਲਾਜ਼* 2.1.5; ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਯੇਦਾਰੋਮ* 1.3, 4. ³³ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਸ਼ੇਬੁਓਥ* 4.13. ³⁴ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਸੈਨਹੇਡ੍ਰਿਨ* 3.2. ³⁵ਜੋਸੇਫਸ *ਵਾਰਜ਼* 2.8.6. ³⁶ਉਰੀ, 2.8.7; ਵੇਖੋ *ਕਮਿਉਨੀਟੀ ਰੂਲ* 5.7, 8. ³⁷ਕੋਡ ਆਫ਼ ਹਮੁਰਬੀ 196, 200. ³⁸ਵੇਖੋ ਜੋਸੇਫਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼* 4.8.35; ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਬਾਬਾ ਕੈਮਾ* 8.1, 2. ³⁹ਜੌਨ ਮੈਕਾਰਥਰ, ਜੂਨੀ., *ਦ ਮੈਕਾਰਥਰ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ: ਮੈਥਿਊ 1-7* (ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਮੂਡੀ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1985), 332. ⁴⁰ਵੇਖੋ ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਬਾਬਾ ਕੈਮਾ* 8.6. ⁴¹ਵਿਲਕਿੰਸ, 41. ⁴²ਹੇਰੋਦੋਤਸ 8.98; ਜ਼ੀਨੋਫੋਨ *ਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ* 8.6.17. ⁴³ਐਪੀਪਟੇਟੁਸ 4.1.79. ⁴⁴ਵਿਲਕਿੰਸ, 42. ⁴⁵ਹੈਗਨਰ, 131. ⁴⁶ਲਿਓਨ ਮੌਰਿਸ, *ਲੂਕ: ਐਂਡ ਇੰਟ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਸੋਧਿਆ ਅੰਕ, ਦ ਟਿੰਡੇਲ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1988), 143. ⁴⁷ਕ੍ਰਾਂਸ, 127. ⁴⁸ਵੇਖੋ ਮੌਰਿਸ, *ਮੈਥਿਊ*, 129-30. ਕਨਾਨ ਦੀ ਫ਼ਤਹਿ ਲਈ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤ ਰਵੱਈਆ ਅਪਨਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਕਨਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੁਰਿਆਈ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ (ਉਤਪਤ 15:13-16; ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 18:24, 25;

ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 9:5; 1 ਰਾਜਿਆਂ 14:24)।⁴⁹ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਰੂਲ 1.4; ਵੇਖੋ 9.21, 22. ⁵⁰ਜੋਸੇਫਸ ਅਗੋਸਟ ਅਪਿਆਨ 2.15.

⁵¹ਹੇਅਰ, 59. ⁵²ਮੌਰਿਸ, ਮੈਥਿਊ, 132, ਐਨ. 167. ⁵³ਮਿਸ਼ਨਾਰ ਨੇਦਾਰਿਮ 3.4; ਟੋਹਰੋਥ 7.6; ਬਾਬਾ ਕੈਮਾ 10.1, 2. ⁵⁴ਗੁੰਡਰੀ, 99. ⁵⁵ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਐਲਨ ਗੱਟਮੇਚਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵੱਲੋਂ ਜਨਵਰੀ 2008 ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 2000 ਤੋਂ 2005 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗਰਭਪਾਤ ਦੀ ਦਰ 9 ਫੀਸਦੀ ਘਟ ਗਈ ('ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਗਰਭਪਾਤ ਦੀ ਦਰ ਘਟੀ, ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਖੋਜ' [<http://www.reuters.com/article/domesticNews/idUSN1722176020080117>]; ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ 15 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ)। ⁵⁶ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਂਡ੍ਰਿਕਸਨ, ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ: ਐਕਸਪੋਜ਼ਿਸ਼ਨ ਆਫ ਦ ਗੋਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਊ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1973), 303. ⁵⁷ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਅਲਰਿਕ ਬੋਸਰ, 'ਅਸੀਂ ਸਭ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਝੂਠੇ ਹਾਂ: ਲੋਕ ਝੂਠ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਫ਼ੇਦ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ,' ਯੂ. ਐੱਸ. ਨਿਊਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਪੋਰਟ (<http://health.usnews.com/articles/health/brain-and-behavior/2009/05/18/were-all-lying-liars-why-people-tell-lies-and-why-white-lies-can-be-ok.html>); ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ 17 ਜੁਲਾਈ 2009 ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ)। ⁵⁸ਐਲਬਰਟ ਬ੍ਰਾਂਸ, ਨੋਟਸ ਆਨ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ: ਮੈਥਿਊ ਐਂਡ ਮਾਰਕ, ਸੰਪਾ. ਰੋਬਰਟ ਫਰਿਊ (ਫਿਲਾਡੈਲਫੀਆ: ਪੰਨਾ ਰਹਿਤ, 1832; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਬੇਕਰ ਬੁਕ ਹਾਊਸ, 1974), 59.

ਹੋਰੋਦੇਸ ਦੀ ਹੈਕਲ

ਅੰਟੋਨੀਆ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ

